

Institucije Srbije nisu radile procenu uticaja na životnu sredinu za mašinsku radionicu fabrike za proizvodnju automobilskih delova Mei Ta u Bariču kod Obrenovca, uprkos činjenici da tokom njenog rada može da nastane opasan otpad.

Bez procene uticaja na životnu sredinu, a imajući u vidu blizinu fabrike vode u Bariču, potencijalno je ugroženo snabdevanje stanovnika ovog mesta vodom za piće. Poređenja radi, kada je ta fabrika početkom 2016. godine obustavila rad zbog skoro osam puta veće količine amonijaka od dozvoljene u reci Kolubari, oko 7.000 ljudi je nekoliko dana ostalo bez vode. Buduća fabrika Mei Ta Europe takođe se nalazi šesnaest kilometara uzvodno od postrojenja za preradu vode u Makišu, odakle se vodom za piće snabdevaju delovi Beograda.

Fabrika Mei Ta Europe predstavlja investiciju vrednu 60 miliona evra, u koju će Srbija uložiti 35 procenata ukupne investicije, iako, prema Okvirnom sporazumu o investiranju, neće imati udeo u vlasništvu. Zauzvrat je predviđeno da do sredine 2021. godine ova firma zaposli 770 radnika.

Zbog toga što im Srbija nije na vreme omogućila korišćenje prvobitno planirane lokacije, Mei Ta Europe počinje gradnju po fazama na novoj lokaciji. U prvoj fazi Mei Ta je odlučila da gradi samo mašinsku radionicu, skladišta, i administrativne objekte za šta, po mišljenju Sekretarijata za zaštitu životne sredine Beograda, nije bilo potrebno da obave procenu uticaja na životnu sredinu.

Kasnije su odustali od fazne gradnje i započeli postupak prenamene centralnog skladišta u livnicu.

Opasna otpadna ulja

Više puta najavljivana, pa odlagana, izgradnja fabrike automobilskih delova Mei Ta Europe je najzad počela u aprilu 2016, po fazama. Prva faza podrazumeva izgradnju administrativnog i servisno-skladišnih objekata, uključujući i mašinsku radionicu, dok je izgradnja livnice bila predviđena za drugu fazu.

Ugovorena livnica spada u objekte crne metalurgije, za šta je nadležno Ministarstvo građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture. Pošto su mašinska radionica i objekti iz prve faze u potpunosti tehnološki, tehnički i funkcionalno nezavisni i odvojeni od livnice, nadležnost za izdavanje građevinske dozvole je spuštena na nivo grada Beograda.

Sekretarijat za urbanizam i građevinske poslove Beograda je zahtev za građevinsku dozvolu dobio 31. marta 2016, a odobrio je već 1. aprila. Miroslav Čučković, predsednik opštine Obrenovac je već 24. marta, pre nego što je zahtev za građevinsku dozvolu i predao, poslao poziv za polaganje kamena temeljca na dan 2. april 2016. godine.

U građevinskoj dozvoli navodi se i mišljenje Sekretarijata za zaštitu životne sredine da nije potrebno pokretanje postupka procene uticaja na životnu sredinu, jer za vrstu objekata koji

su predviđeni prvom fazom izgradnje pokretanje ovog postupka nije obavezno.

Preduslov za dobijanje građevinske dozvole su lokacijski uslovi u čijem su sastavu i vodni uslovi.

Odeljenje za vodoprivredu gradskog Sekretarijata za privredu izjasnilo se u vodnim uslovima da je potrebno uraditi Studiju o proceni uticaja na životnu sredinu, zbog nemogućnosti utvrđivanja da li će objekti iz prve faze - u kojima će se doradivati turbo punjači i kućišta za motore - štetno uticati na fabriku vode u neposrednoj blizini i dovesti do zagađenja Save i Kolubare.

Na osnovu vodnih uslova izdaje se vodna saglasnost, ali, prema Uputstvu Ministarstva građevinarstva i Ministarstva poljoprivrede, ona nije uslov za građevinsku dozvolu.

Iz gradskog Sekretarijata za zaštitu životne sredine nisu smatrali da je potrebno pokretanje postupka i odlučivanje o potrebi procene uticaja na životnu sredinu za prvu fazu izgradnje fabrike. Mišljenje su doneli samo na osnovu zahteva nosioca projekta izgradnje za davanje mišljenja o potrebi procene uticaja, bez uvida u druga dokumenta. Nosioc projekta izgradnje je firma Energogroup.

U zahtevu Energogroup-a piše da je, po projektu, mašinska radionica proizvodni objekat čiji rad generalno ne stvara opasan otpad.

Međutim, stručnjaci sa kojima je razgovarala saradnica Centra za istraživačko novinarstvo Srbije (CINS), kao i literatura i propisi iz oblasti zaštite životne sredine, ukazuju da tokom finalne obrade livenih metalnih delova nastaju otpadna mazivna ulja, kao rezultat upotrebe sredstava za hlađenje i podmazivanje mašina - koja su opasni zagađivači.

Jedan litar ulja zagađuje milion litara vode, a ukoliko dospe u bunare i izvore pijaće vode posledice mogu biti katastrofalne. Uljne mrlje na površini vode ometaju hranjenje flore i faune kiseonikom.

Takođe, zauljene otpadne vode bi pre puštanja u kanalizaciju ili vodotoke morale proći tretman u postrojenju za preradu otpadnih voda. Međutim, u zahtevu Energogroup-a je naglašeno da će takvo postrojenje biti izgrađeno tek u drugoj fazi.

Poređenja radi, 2014. godine je u Staroj Pazovi otvoren Streit nova proizvodni kompleks za izradu metalnih delova za automobilsku industriju, u kojima se takođe vrši obrada livenih čeličnih odlivaka u velikim serijama na specijalizovanim mašinama koje iziskuju korišćenje sredstava za hlađenje, što stvara otpadnu emulziju. Da bi se zaštitila životna sredina taj otpad se skladišti u ukopanom čeličnom rezervoaru sa duplim zidovima.

Odeljenje za komunalne delatnosti i zaštitu životne sredine Opštine Stara Pazova je odlučilo da za projekat prve faze ovog kompleksa nije potrebna procena uticaja na životnu sredinu, ali su prethodno sprovedi proceduru o odlučivanju da li je procena potrebna ili ne. Pritom su

omogućili javni uvid i obavestili sve zainteresovane strane.

Godišnje 8.050 litara ulja

Krajem 2016. godine održana je javna rasprava o uticaju na životnu sredinu prenamene centralnog skladišta u livnicu. Tada je profesor Tehnološko-metalurškog fakulteta u Beogradu, Željko Kamberović, saradnici CINS-a rekao da će se najveći deo ulja koristiti u mašinskoj obradi, a ne u livnici. Prema Studiji o uticaju na životnu sredinu prenamene centralnog skladišta u livnicu, predviđeno je 8.050 litara ulja godišnje.

Na istoj raspravi, Igor Džuklevski, ovlašćeni predstavnik firme Energogroup koja gradi fabriku, rekao je da je postrojenje za preradu voda namenjeno za preradu otpadnih fekalnih voda, a tehnoloških, kako je rekao, neće ni biti.

U dokumentu Sekretarijata za privredu, koji je smatrao da procena uticaja na životnu sredinu jeste potrebna, navedeno je mišljenje JKP Vodovod i kanalizacija Obrenovac: „Ne možemo zaključiti da li će predmetni objekat imati nepovoljan uticaj na izvoriste površinske vode Barič, s obzirom da se nalazi na oko 300 metara uzvodno od zone sanitarne zaštite vodozahvata. Mišljenja smo da je potrebno da projektom dokumentacijom i studijom procene uticaja na životnu sredinu budu obrađeni uticaji projekta na izvoriste u neposrednoj blizini.“

Vanredna profesorka Vladana Rajaković-Ognjanović sa Instituta za hidrotehniku i vodno-ekološko inženjerstvo Građevinskog fakulteta u Beogradu, kaže da je potrebno preispitati odluku o nesprovođenju postupka procene uticaja na životnu sredinu za mašinsku radionicu i argumentima odbraniti stav da objekat nema štetnog uticaja na okolinu, odnosno, da bi trebalo navesti mere zaštite od štetnog uticaja ako se utvrdi da je on moguć.

“Pre svega je potrebno predupređiti, odnosno sprečiti bilo kakvo zagađenje”, dodaje Rajaković-Ognjanović.

Pitanje ugroženosti fabrike vode u Bariču bilo je predmet rasprave odbornika Skupštine gradske opštine Obrenovac, na sednici krajem jula 2015. godine. Odbornici su dobili uveravanja da je Energogroup gradio fabriku po Srbiji sa najkvalitetnijom opremom i da su upravo zato i dobili ovaj posao.

Profesorka Rajaković-Ognjanović kaže da se mora uzeti u obzir količina otpada u mašinskoj radionici, da je potrebno izvršiti karakterizaciju otpada i analizu otpadne vode u akreditovanoj laboratoriji. Ako se utvrdi da otpad i otpadnu vodu treba prečišćavati, bitno je navesti kojom tehnologijom se može unaprediti njen kvalitet i gde se prečišćena voda može ispuštati.

Sekretarijat za zaštitu životne sredine nije CINS-u dao objašnjenje zbog čega su smatrali da fabrika u Bariču ne potpada pod projekte za koje je obavezna ili se može zahtevati procena

uticaja na životnu sredinu, imajući u vidu njene karakteristike.

Skladište ili livnica?

Memorandum o razumevanju između Srbije i kompanije Mei Ta Industrial Co. Limited o započinjanju proizvodnje u opštini Obrenovac potpisan je još 14. novembra 2014. godine. Početkom 2015. godine osnovano je preduzeće Mei Ta Europe, čije je sedište u Bariču. U novembru te godine, Ministarstvo građevinarstva izdalo je firmi Energogroup lokacijske uslove za izgradnju fabrike.

Početkom 2016. godine, Mei Ta odustaje od izgradnje livnice i za isti projekat pokreće novu proceduru za dobijanje građevinske dozvole, na nivou Beograda, za izgradnju skladišta, administrativnih objekata, mašinske radionice i drugih pratećih objekata.

Igor Džuklevski objašnjava da je investitor bio prinuđen da postupa na takav način ili da odustane. Kaže da su se lokacijski uslovi Ministarstva građevine iz 2015. odnosili na prostor nekadašnje fabrike Bazne hemije u Bariču, koji je investitor planirao da kupi. Država je na sebe preuzela obavezu da sruši stari kompleks Bazne hemije, kako bi se krenulo sa realizacijom investicije i izgradnjom.

Prema ovlašćenju vlade Srbije, rušenje i priprema terena za izgradnju bili su obaveza gradske opštine Obrenovac. Dokumentacija Uprave za javne nabavke pokazuje da je Javno preduzeće za izgradnju Obrenovca tri puta tražilo dozvolu za rušenje po hitnoj proceduri. Drugi put su dobili odobrenje, ali je postupak javne nabavke poništen zbog propusta komisije koja ga je sprovodila. Komisija na portalu javnih nabavki nije navela konkursnu dokumentaciju, pa pobednik, firma Elita-Cop, nije imala neophodne dozvole za čišćenje lokacije.

Uprava za javne nabavke je treći zahtev odbila, navodeći da je hitna nabavka radova na uklanjanju objekata posledica „propusta naručioca da sačini konkursnu dokumentaciju.“ S obzirom na to da lokacija nije bila spremna, država firmi Mei Ta nudi novu lokaciju za gradnju, pored one na kojoj je gradnja prvobitno ugovorena.

S obzirom na to da je investitor imao određene obaveze i prema svojim investitorima - zapadno-evropskim kupcima, odlučili su da proces izmene zbog izgubljenog vremena, a da odlivke dopremaju u Srbiju gde će ih samo mašinski obrađivati.

„Zbog toga je faktički i procedura promenjena i (kompleks) prebačen na novu lokaciju“, kaže Džuklevski.

Džuklevski navodi da je „objekat 11“ radi nadoknade izgubljenog vremena deklarisan kao skladište za dopremanje odlivaka, ali su projektanti imali obavezu da ga projektuju tako da veličinom i položajem po potrebi bude prenamenjen u livnicu. S obzirom na to da je izgradnja napredovala brže nego što se očekivalo, investitor je sada odlučio da odustane od

fazne izgradnje i krene sa prenamenom tog objekta u livnicu.

Mei Ta Europe je sredinom jula 2016. godine Ministarstvu poljoprivrede i zaštite životne sredine podnela novi Zahtev za određivanje obima i sadržaja Studije o proceni uticaja na životnu sredinu projekta promene namene objekta “centralno skladište” u “livnicu sa opremom”.

Investitor je studiju predstavio javnosti u novembru prošle godine, u opštini Obrenovac, koju je Ministarstvo poljoprivrede i zaštite životne sredine odobrilo u decembru 2016. Sledeći korak je izdavanje građevinske dozvole za prenamenu u livnicu.

Džuklevski kaže da će proizvodnja krenuti u mašinskoj radionici, dok će livnica sa radom početi tek po dobijanju svih dozvola.

Prema najavama Miroslava Čučkovića, otvaranje fabrike Mei Ta Europe, dogodiće se u martu ove godine.

Čučković je odbio da za CINS razgovara o ovoj temi.

Izvor: Cins